

Міністерство освіти і науки України
Державний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
Університет Яна Кохановського (м. Кельце, Польща)
Тбіліський державний університет імені
Іване Джавахішвілі (м. Тбілісі, Грузія)
Технічний університет (м. Кошице, Словаччина)
Технологічний університет (м. Кельце, Польща)
Університет суспільних наук (м. Лодзь, Польща)
Folkuniversitetet (м. Уппсала, Швеція)
Яський університет ім. А. Й. Кузи (м. Яси, Румунія)
Регіональна туристична організація
Свентокшиського Воеводства (м. Кельце, Польща)
Технологічний парк (м. Кельце, Польща)

Folkuniversitetet

*До 55-річчя Вінницького торговельно-економічного
інституту ДТЕУ*

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ, ЕКОНОМІЧНІ
ТА ГУМАНІТАРНІ ВИМІРИ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ**

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
XI Міжнародної науково-практичної конференції**

25 вересня 2023 року

Частина I

Вінниця 2023

Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України: зб. наук. пр. XI Міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 25 вересня 2023 р. Вінниця, 2023. Ч. 1. 365с.

У збірнику наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції розглядаються питання управління інноваційно-інвестиційним розвитком підприємства та регулювання соціальних проблем в сучасних умовах; сучасної парадигми менеджменту та публічно-владної діяльності, фінансовий механізм забезпечення соціально-економічного розвитку країни; проблеми обліково-аналітичного, контрольного та інформаційного забезпечення управління підприємства. Досліджуються інноваційні моделі та інформаційні технології в науці, освіті, економіці; теоретичні, практичні аспекти сучасного товарознавства; актуальні проблеми маркетингових технологій в умовах євроінтеграції, перспективи розвитку індустрії гостинності та харчової промисловості; історичні, філософські, соціально-психологічні та правові аспекти державотворчих процесів в умовах глобалізованого суспільства.

Висвітлюються інтерактивні технології та методи навчання як засіб формування іншомовної професійної компетенції, теоретичні та практичні аспекти розвитку студентського спорту в системі фізичного виховання ЗВО.

Розраховано на науковців, спеціалістів, викладачів, аспірантів, здобувачів вищої освіти.

Редакційна колегія:

Голова редакційної колегії – **Замкова Н. Л.**, д-р філос. наук, професор

Відповідальний секретар – **Мартінова Л. Б.**, д-р екон. наук, професор

Члени редакційної колегії:

Громова О. Є., д-р екон. наук, доцент, **Іваницька Н. Б.**, д-р філол. наук, професор,

Прутська О. О., д-р екон. наук, доцент, **Хачатрян В. В.**, д-р екон. наук, доцент,

Чорна Н. М., д-р іст. наук, професор, **Бондар А. А.**, канд. наук з фіз. виховання і

спорту, доцент, **Крупельницька І. Г.**, канд. екон. наук, доцент, **Махначова Н. М.**,

канд. екон. наук, доцент, **Радзіховська Л. М.**, канд. пед. наук, доцент,

Тернова А. С., канд. техн. наук, доцент, **Хом'яченко С. І.**, канд. юрид. наук, доцент.

Друкується за ухвалою вченої ради Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ.

Наукові роботи друкуються в авторській редакції.

ISBN 978-966-918-067-4

ЗМІСТ

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА ТА РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Богацька Н. М., канд. екон. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ.....	13
Гарбар В. А., канд. екон. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ.....	25
Красняк О. П., канд. екон. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ: ОСНОВНІ ПІДХОДИ ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ.....	32
Кульганік О. М., канд. екон. наук Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ДІАГНОСТИКА ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	38
Мельничук О. П., канд. екон. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІТИЧНИХ РОЗРАХУНКІВ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ІМПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ.....	47
Непиталюк А. В., доктор філософії з економіки Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНА ДИНАМІКА КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ, СХІДНОЇ ЄВРОПИ І БАЛТІЇ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ: ДОСВІД КОМПАРАТИВНОГО АНАЛІЗУ.....	52
Осіпова Л. В., канд. екон. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ МАТЕРІАЛЬНИЙ ДОБРОБУТ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ: СТРУКТУРА ТА ДИНАМІКА.....	61
Павлюк Т. І., канд. екон. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЖИТЛОВОГО СУБСИДЮВАННЯ.....	75
Хачатрян В. В., д-р екон. наук, професор Стратійчук В. М., доктор філософії з економіки Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ БІЗНЕС-ПЛАНУ ПІДПРИЄМСТВА: ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ТА МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА.....	84

---

6. Мельничук О.П., Доценко І.О. Сучасні тенденції міжнародної інвестиційної діяльності. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/40_2019/5.pdf
7. Європейська Бізнес Асоціація. URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analilyka/>
8. Індекс інвестиційної привабливості України через війну сягнув мінімуму з 2013 року. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/08/8/690164/>
9. Данилишин Б. Щодо стану інвестиційних процесів в економіці України та шляхів їх активізації. URL: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/503439_shchodo_stanu_investitsiynih_protseviv.html
10. Інвестування в Україну під час війни. URL: <https://trans.info/ua/investuvannya-v-ukrayinu-pid-chas-viyny-327240>

УДК 005.511

Кульганік О. М., канд. екон. наук

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-2276-1161>

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ДІАГНОСТИКА ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджено особливості логістики міжнародної діяльності експортних операцій в умовах війни. Обґрунтовано експортні можливості України зернових та зернобобових культурах за 2022-2023 рр. Здійснено моніторинг експортних операцій логістичної діяльності в процесі управління міжнародної конкурентоспроможності ДП «Тегра Україна ЛТД». Встановлено, що конкурентоспроможність підприємства можна визначати як спроможність підприємства краще забезпечувати пропозицію товарів чи послуг, порівняно із конкурентами, за рахунок надання товарам чи послугам диференційованих властивостей за умов дотримання стандартів якості.

Ключові слова: логістична діяльність, експорт, конкурентоспроможність, міжнародний ринок, митний контроль.

Постановка проблеми. Логістична діяльність відіграє важливу роль в експортних операціях і має значний вплив на успішність та ефективність цих операцій. Адже логістика включає в себе планування та організацію транспортування товарів з місця їхнього виробництва до пункту виходу за кордон або до порту, з якого вони будуть експортуватися. Вибір оптимального виду транспорту та маршруту є критичними факторами для зниження витрат і забезпечення своєчасності доставки. Експортні операції логістичної діяльності в умовах війни в Україні є надзвичайно складними і потребують великої уваги до безпеки, організації та виконання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика експортних операцій логістичної діяльності в процесі управління міжнародної конкурентоспроможності підприємства досить широко досліджувалася зарубіжними та вітчизняними науковцями, серед яких: Авраменко О.В., Гарбар В.А., Гришко В.В., Залознова Ю., Мельничук О.П., Пейн А., Суїтаріс В., Стратійчук В.М., Трушкіна Н., Хачатрян В.В., Хьюмер Л. та ін.

Мета статті. Полягає в дослідженні експортних операцій логістичної діяльності в процесі управління міжнародної конкурентоспроможності підприємства в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Особливості логістики міжнародної діяльності експортних операцій полягає: по-перше, в проходженні митного контролю і врегулюванні митних формальностей; по-друге, виконанні умов доставки товарів згідно міжнародних правил перевезення і договорів купівлі-продажу на основі Інкотермс; по-третє, в оформленні транспортних, супровідних документів товароруху; по-четверте, транспортному страхуванні в зовнішньоекономічній діяльності [3].

Експортними операціями є:

- остаточне вивезення товару – у вільний обіг за межі митного кордону. Умова – відсутність зобов'язань щодо їхнього зворотного ввезення (ч. 1 ст. 82 Митного кодексу України) [1]. При цьому товари фізично уже можуть бути вивезені за межі митної території, але перебувати ще під митним контролем (ч. 1 ст. 83 МКУ) [6];

- продаж товару іноземному суб'єкту господарювання – навіть без вивезення за митний кордон (ст. 1 Закону «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 р. № 959) [4];

- реекспорт – зворотній вивіз товару, який був раніше ввезений на митну територію України, тобто був імпортований (ст. 1 Закону про ЗЕД) [4].

Україна у 2023-2024 маркетинговому році (з 1 липня по 28 серпня 2023 року) експортувала 4,157 млн т зернових та зернобобових: 1,773 млн т пшениці, 460 тис. т ячменю, 0,6 тис. т жита та 1,916 млн т кукурудзи. Для порівняння: у 2022-2023 маркетинговому році станом на 31 серпня 2022 року Україна експортувала 3,964 млн т зернових та зернобобових, у тому числі: 1,139 млн т пшениці, 310 тис. т ячменю, 0,5 тис. т жита та 2,498 млн т кукурудзи. З початку серпня 2023 року Україна вже експортувала 1,884 млн т зернових та зернобобових (станом на 31 серпня 2022 р. - 2,264 млн т), у тому числі: 952 тис. т пшениці (763 тис. т), 165 тис. т ячменю (161 тис. т) та 763 тис. т кукурудзи (1,331 млн т). З початку 2023-2024 маркетингового року Україна експортувала 20,8 тис. т борошна (у 2022-2023 маркетинговому році на відповідну дату - 11,9 тис. т) [7].

Діагностику експортних операцій логістичної діяльності в процесі управління міжнародної конкурентоспроможності підприємства здійснимо на прикладі Дочірнього підприємства «Тегра Україна ЛТД», яке є частиною Теувес Холдінг Б.В. (Нідерланди). Більше 20 років «Тегра Україна ЛТД» працює на українському ринку соєвої макухи та соєвої олії, а також займається торгівлею олійними, зерновими та бобовими культурами, міжнародними перевезеннями. ДП «Тегра Україна ЛТД» є експортно орієнтованим підприємством. Протягом 2020-2021 рр. підприємство отримувало доходи саме за рахунок експорту продукції на міжнародний ринок. У 2022 р. ДП «Тегра Україна ЛТД» надавало логістичні послуги підприємствам, що передбачає переважно перевезення грузових вантажів за кордон [2]. Загалом, міжнародні вантажні перевезення передбачають перетин кордону інших держав. Відповідно така діяльність повинна урахувати міжнародні правила, неухильно дотримуватися митних правил і процедур. Це включає надання відповідної документації, сплату митних зборів і податків, а також дотримання

правил імпорту / експорту [5]. Міжнародні вантажні перевезення вимагають великої кількості документації та документів [8]. Це включає в себе коносаменти, комерційні рахунки-фактури, пакувальні листи, сертифікати походження, страхові документи, митні декларації, а також різні дозволи та ліцензії. Точна та своєчасна документація є важливою для безперешкодного транзиту та дотримання правил міжнародної торгівлі.

Для здійснення міжнародних перевезень ДП «Тегра Україна ЛТД» оформляє такий перелік документів, як: CMR, інвойс, митну декларацію, сертифікат якості, міжнародний ветеринарний сертифікат, заява виробника з мовами написана, сертифікат EUR.1. Перелічені документи є стандартним набором документів, які необхідні для ДП «Тегра Україна ЛТД» для безперебійного значення міжнародних перевезень. Крім того, ДП «Тегра Україна ЛТД» доволі часто перевозить гуманітарні вантажі. У такому разі до стандартного переліку документів додається пакінг лист та декларація про перелік вантажу, що визначається гуманітарною допомогою.

В контексті проведеного аналізу на рисунку 1 наведено структуру продажу продукції та послуг підприємства за 2020-2022 рр.

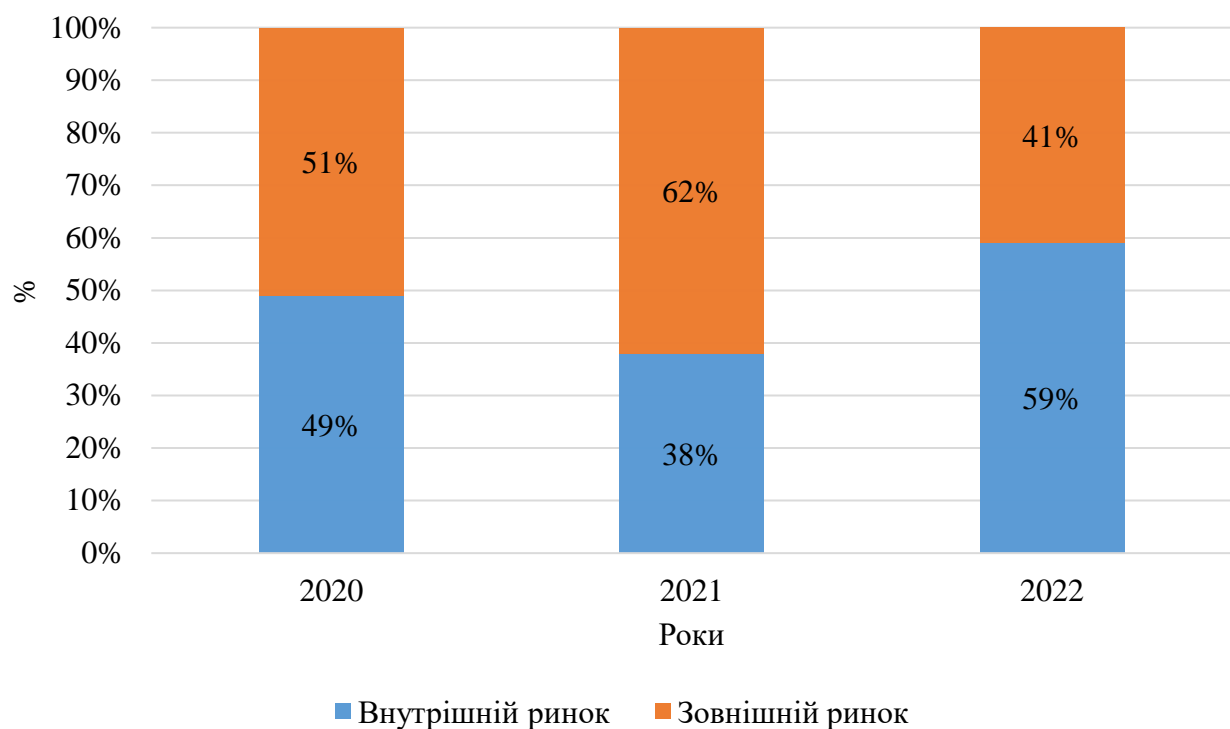

Рисунок 1 – Структура продажу продукції та послуг ДП «Тегра Україна ЛТД» за ринками у 2020-2022 рр., %

З наведених даних можна зробити висновок про те, що структура продажу ДП «Тегра Україна ЛТД» за ринками суттєво змінюється протягом останніх років. Так, у 2020 р. на міжнародний ринок припадало 51 % обсягу продажу, у 2021 р. – 62 %, а у 2022 р. скоротилися до 41 %. Відмітимо, що саме 2021 р., коли ДП «Тегра Україна ЛТД» найбільше експортувало, виявився найбільш прибутковим роком. Тому можна зробити висновок про те, що основні прибутки підприємству забезпечує саме міжнародна діяльність. Зменшення експорту в 2022 р. можна пояснити тим, що в період війни активно зріс попит на логістичні послуги в середині України. До того ж у 2022 р. досліджуване підприємство не реалізовувало власну продукцію на міжнародний ринок.

На рисунку 2 наведено динаміку обсягів експорту продукції та послуг ДП «Тегра Україна ЛТД» за 2020-2022 рр.

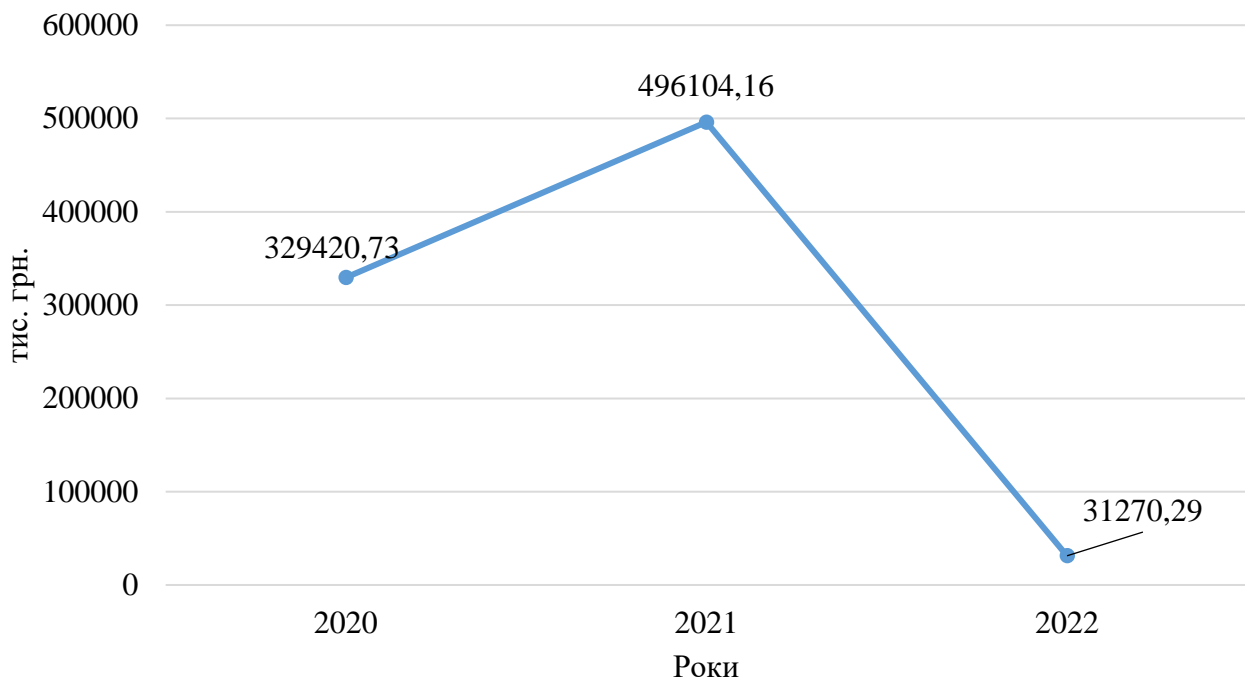

Рисунок 2 – Динаміка обсягів експорту продукції та послуг ДП «Тегра Україна ЛТД» за 2020-2022 рр.

Наведені дані вказують на те, що максимуми обсягів експорту зафіксовано у 2021 р. обсягом 496104,16 тис. грн. У цей рік ДП «Тегра Україна ЛТД» експортувало продукцію власного виробництва, а саме: горох, кукурудзу, пшеницю, ріпак та іншу сільськогосподарську продукцію. На обсяги експорту ДП «Тегра Україна ЛТД» суттєвий вплив має стан сільськогосподарської галузі, від чого залежать обсяги виробництва підприємства. У 2022 р. обсяги експорту суттєво знизилися до 31270,29 тис. грн.

У звітному році через трансформацію власної бізнес-моделі експорт ДП «Тегра Україна ЛТД» забезпечували виключно логістичні послуги. Так, підприємство у 2022 р. перевозило на зарубіжні ринки аграрну продукцію на умовах договорів як перевізник інших сільськогосподарських компаній. Більш детальну структуру експорту ДП «Тегра Україна ЛТД» за товарами та послугами наведено на рис. 3.

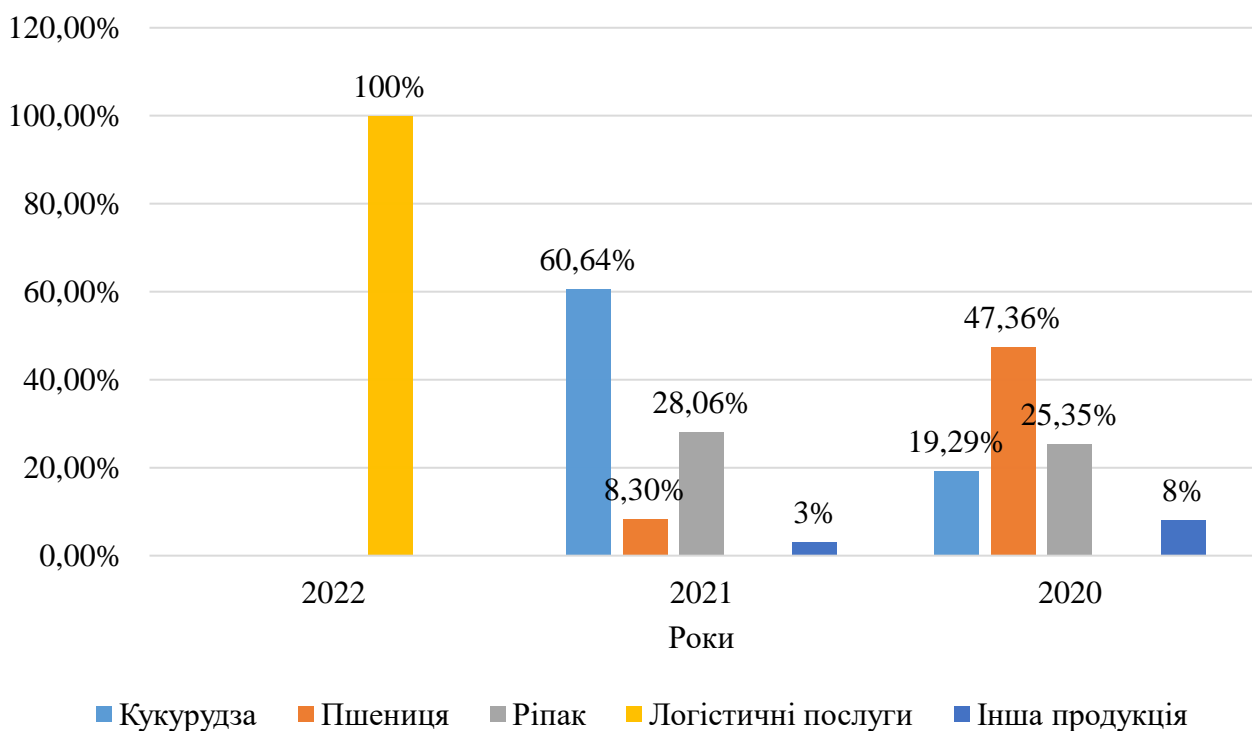

Рисунок 3 – Структура експорту ДП «Тегра Україна ЛТД» за товарами та послугами у 2020-2022 рр.

Можна відзначити, що у 2020-2021 рр. експортний продуктовий портфель ДП «Тегра Україна ЛТД» був досить диверсифікованим.

Підприємство на міжнародні ринки експортувало власну продукцію сільськогосподарського призначення. Зокрема, у 2021 р. найбільші обсяги експорту припадали на кукурудзу, а у 2020 р. – пшеницю. У 2022 р. структура експорту для підприємство є досить однорідною, оскільки ДП «Тегра Україна ЛТД» експортувало виключно власні логістичні послуги.

При аналізі міжнародної діяльності ДП «Тегра Україна ЛТД» важливого значення набуває й географічний принцип, тобто країни у які підприємство експортувало продукцію та послуги. На рис. 4 наведено структура експорту підприємства за географічним принципом у 2020-2022 рр.

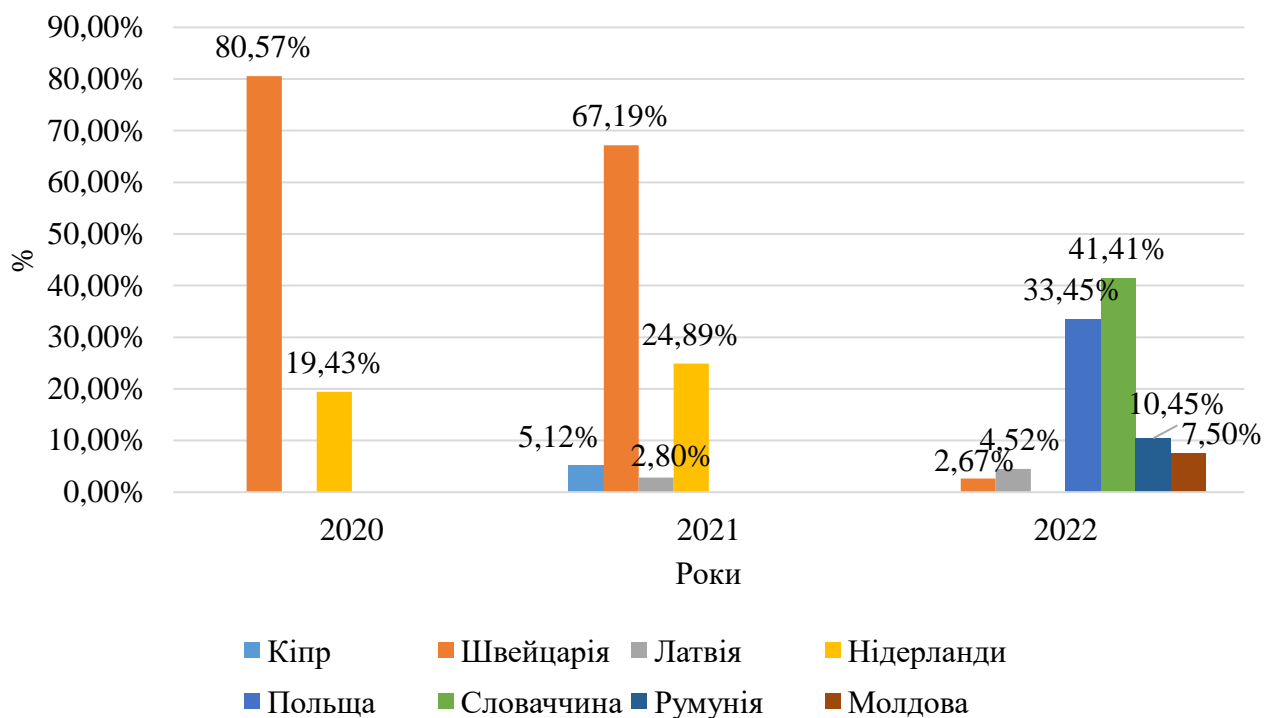

Рисунок 4 – Структура експорту ДП «Тегра Україна ЛТД» за географічним принципом у 2020-2022 рр.

Експорт ДП «Тегра Україна ЛТД» за географічним принципом протягом 2020-2022 рр. суттєво змінився. У 2020-2021 рр. основний експорт продукції припадав на Швейцарію та Нідерланди. У звітному році через зміну профілю своєї діяльності ДП «Тегра Україна ЛТД» надавав послуги перевезення здебільшого у такі близькі країни як Польщу, Словаччину, Румунію тощо. Клієнтами ДП «Тегра Україна ЛТД» є аграрні підприємства, які за допомогою послуг компанії транспортують сільськогосподарську продукцію до місця призначення.

Отже, ДП «Тегра Україна ЛТД» є активним учасником міжнародної діяльності. У 2022 р. основні доходи підприємству забезпечувало надання послуг автомобільного перевезення закордон. У даному виді діяльності важливе значення відводиться ефективно налагодженій логістиці. Результати проведеного аналізу вказують, що ефективність міжнародних перевезень ДП «Тегра Україна ЛТД» суттєво знизилася. Зокрема, за три останні роки рентабельність даного виду діяльності зменшилася з 17,85 % до 2,78 %. Головна причина цього криється у суттєвому зростанні логістичних витрат, зокрема витрат на паливо та інші паливно-мастильні матеріали.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, логістика включає в себе управління складськими запасами та забезпеченням правильного зберігання товарів. Це допомагає уникнути втрати товарів через псування, пошкодження або втрату під час транспортування. Також логістика включає в себе всі формальності і процедури, пов'язані з вивезенням товарів з країни, такі як оформлення документів, декларування мита і податків, а також дотримання відповідних правил і вимог. Митне оформлення передбачає виконання всіх необхідних митних процедур і оформлення документів для в'їзду товарів до країни призначення. Правильне митне оформлення допомагає уникнути затримок і проблем при ввезенні товарів. Логістична діяльність в експортних операціях допомагає забезпечити ефективність, економію коштів та точність в усіх етапах постачання товарів на зовнішні ринки і є важливою частиною міжнародного бізнесу. Забезпечення безпеки персоналу та товарів є пріоритетом будь якого підприємства. В умовах воєнного стану важливо здійснювати експортні операції тільки в областях, які не є активними зонами бойових дій. Важливо співпрацювати з урядовими органами та отримувати інформацію щодо обмежень та рекомендацій для експортних операцій в умовах війни. Перед проведенням експортних операцій важливо ретельно перевіряти своїх контрагентів в їхній надійності та здатності виконувати свої зобов'язання, навіть в умовах війни. Оформлення страхування від ризику втрат та пошкоджень товарів є важливою практикою при експортних операціях, особливо в умовах війни.

Список використаних джерел:

1. Бухгалтерський та податковий облік експортних операцій. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/8185-eksportn-operats-2020>» (дата звернення: 22.08.2023).
2. Гарбар В.А., Кульганік О.М. Аналіз ефективності логістичних рішень в міжнародній діяльності підприємства. «Colloquium-journal» № 16(175), 2023 / Economic sciences. Р. 45-49 (дата звернення: 22.08.2023).
3. Гришко В. В. Управління логістичними операціями зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Економіка та суспільство*. Випуск № 35 / 2022. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-54> (дата звернення: 22.08.2023).
4. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 22.08.2023).
5. Мельничук О. П. Проблемні аспекти міжнародної торгівлі у глобальних мережах поставок. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7403>. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.11.57 (дата звернення: 22.08.2023).
6. Митний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 22.08.2023).
7. Україна вже експортувала понад 3,6 мільйона тонн зернових. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3751100-ukraina-vze-eksportovala-ponad-36-miljona-tonn-zernovih.html> (дата звернення: 22.08.2023).
8. Хачатрян В.В., Стратійчук В.М. Концептуальні основи розвитку експортного потенціалу підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. №5. Т.1. С.28-32. URL: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-310-5\(1\)-3](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-310-5(1)-3) (дата звернення: 22.08.2023).